

MY MOTHER'S TONGUE

By Jean-Baptiste PHOU

Translated by: Nwet Kay Khine, with support from Mekong Cultural Hub

ကျွန်တော်မိခင်ဘာသာစကား

ကျွန်တော်မှတ်မိသလောက်တော့ ကျွန်တော့်အနားမှာ အမြဲပဲ ဘာသာစကားပင်လယ်ကြီးက ဝန်းရံနေတယ်။ ကျွန်တော့်အိမ်ဟာ ဘောဘဲဗိမ္မာန်လိုပဲ မန်ဒရင်း... ကွမ်တုံ... တွော်ချူ... ဟိုင်နန်... နဲ့ ခမာစကားတွေ တစ်လှည့်စီ ပဲ့တင်ထပ်လို့။ အမေရယ် အပါးရယ် ဒီဘာသာစကားတွေကို လွယ်လွယ်လေး ပြောင်းပြောနိုင်ကြတာ ကျွန်တော့်မှာ သဘောကျရတယ်။

အဲဒီထဲမှာတော့ တွော်ချူလို့ခေါ်တဲ့ တရုတ်ပြည်က တိုင်းရင်းစကားက အမေ ကျွန်တော့်ကို သင်ပေးခဲ့တဲ့ တစ်ခုတည်းသော ဘာသာစကားပဲ။ ကျွန်တော့် မိခင်ဘာသာစကားပဲဆို ကြပါစို့။ အမေ့ဆီကနေ ကျွန်တော့်ဆီ လက်ဆင့်ကမ်းပေးခဲ့တာကိုး။

*မင်းက တရုတ်လိုတတ်တော့ ကံကောင်းတာပဲ။
အဲဒီလိုလည်းမဟုတ်ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့အိမ်မှာပြောတာက မန်ဒရင်းမဟုတ်ဘူး။
တရုတ်တိုင်းရင်းဘာသာစကားတစ်မျိုးပေါ့။
ဘယ်လိုပဲဖြစ်ဖြစ်လေ မင်းက ဘာသာစကားတွေ အများကြီးပြောနိုင်တာ ကံကောင်းတာပဲ။*

ကျွန်တော်ကတော့ ကံကောင်းတယ်လို့ မခံစားရဘူး။ မိဘတွေဆီကရတဲ့ စကားတစ်မျိုးထဲကိုပဲ ပြောကြတဲ့ ကလေးတွေကို ကျွန်တော် တိတ်တိတ်လေး အားကျခဲ့ဖူးတယ်။ သူတို့ဆို အိမ်စာတွေလုပ်ဖို့ အိမ်မှာအကူအညီတောင်းလို့ရတယ်။ အိမ်မှာ ဘယ်အရာမဆို ပြောဆိုဆွေးနွေးလို့ရတယ်။ ကျွန်တော်တို့မိသားစုထဲမှာကျ သိပ်မပြောဖြစ်ကြဘူး။

နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ဆွေးနွေးဖို့ဆိုဝေးရော။ ကျွန်တော့် တွေ့ချိုးက ကျွန်တော့်ပြင်သစ်စာလိုပဲ. . .
အခြေခံပဲရတာ။ အိမ်မှာဆို ကြိုတင်စကားကို ရောစပ်ပြီးသုံးလိုက်ကြတော့တယ်။ ကျွန်တော်တို့ပဲ
နားလည်နိုင်တဲ့ ဘာသာစကား အတွဲအစပ်ဆိုပါတော့။

ဘာသာစကားတစ်ခုကိုတော့ တိတ်ဆိတ်ခြင်းတွေနဲ့ချည်း ဖန်တီးဖြစ်လာကြတယ်။
ဒါပေမယ့် အမေ့ကိုကျွန်တော် မေးချင်တဲ့စကားတွေ အများသား။

အမေ့မိဘတွေ ကျွန်တော့်အဘိုးအဘွားတွေ ဘယ်ကလာကြသလဲဆိုတာမျိုးပေါ့။ သူတို့အကြောင်း
ကျွန်တော်ဘယ်တုန်းကမှ မသိရဘူး။ ပြင်သစ်ကိုရောက်မလာခင်တုန်းက အမေ့ဘဝက ဘယ်လို ပုံစံမျိုးလဲ။
အမေ့ဇာတိမြေ ကမ္ဘာဒီးယားက ထွက်လာတော့ အမေက ကလေးမဟုတ်တော့ဘူး။

အရွယ်ရောက်နေပြီမဟုတ်လား။
ပြီးတော့ အမေဘာလို့ ကျွန်တော့်ကို ခမာလို သင်မပေးခဲ့တာလဲ။
အမေကျောင်းမှာ သင်ခဲ့တဲ့ခမာ- အမေနေ့တိုင်းရေဒီယိုမှာ နားထောင်ရတဲ့ခမာ- အမေ ညီအစ်မတွေ၊
သူငယ်ချင်းတွေနဲ့ တစ်နေ့လုံး ပြောဆိုနေတဲ့ ခမာ။

ဒီအဖြေတွေကို ကျွန်တော်ဘယ်တော့မှ ကြားရမှာမဟုတ်ဘူး။
ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ကျွန်တော့်မှာ ဒီမေးခွန်းတွေ အမေ့ကိုမေးဖို့ စကားလုံးတွေ မရှိလို့ပဲ။

အမေသင်ပေးခဲ့တဲ့ စကားလုံးတစ်ချို့နဲ့ဆို ကမ္ဘာကြီးနဲ့ ဆယ်သွယ်ပြောဆိုဖို့ဝေးရော
အမေနဲ့တွေ့ရာလေးပါးပြောဖို့တောင် မလုံလောက်ဘူး။ အဲဒီတော့ ကျောင်းနဲ့ ပြင်သစ်လူနေမှုစနစ်ကြီးက
ကျွန်တော့်ကို အမေသင်ပေးနိုင်တာတွေ သင်ပေးကြတယ်။ ရုပ်မြင်သံကြားနဲ့ စာအုပ်တွေက
ကျွန်တော့်အတွက် သိမှတ်စရာတွေ ဖြည့်ပေးကြတယ်။ ပေးလိုက်ရတဲ့အဖိုးအခကတော့ ကျွန်တော်ဟာ
ကျွန်တော့်ကိုယ်တိုင်နဲ့ ဝေးကွာလာသလို အမေနဲ့လည်း အလှမ်းကွာသွားတာပဲ။

*

(PA airport announcement)

မိုးကုတ်စက်ဝိုင်းသစ်တွေကို ချဲ့ကြည့်ချင်တဲ့ ကျွန်တော်ဟာ ပိုပြီးဝေးရာဆီခရီးဆန်ခဲ့ပြန်တယ်။
ပြင်သစ်စကားကိုသိရုံနဲ့ မလုံလောက်ပြန်ဘူး။ ကျွန်တော်ဟာ စကားလုံးသစ်တွေ၊ ဘာသာစကားအသစ်တွေ၊
ကမ္ဘာကိုရှုမြင်ပုံအသစ်တွေ ဆာလောင်နေမိမြဲပဲ။ အဲဒါကြောင့် ကျွန်တော်ဆက်ပြီး စူးစမ်းဖြစ်ခဲ့ပြန်တယ်။
တစ်နေရာကလွဲရင်ပေါ့။ အမေ့ရဲ့ နိုင်ငံ ကမ္ဘာဒီးယား။

လူတွေသေကြေခဲ့တဲ့အကြောင်း၊စစ်ပွဲတွေဖြစ်ခဲ့ကြတဲ့အကြောင်းကလွဲလို့ အမေဘယ်တော့မှ စကားထဲ ထည့်မပြောတဲ့ မြေ။ အမေပြန်သွားပြီး အခြေချတာကို မခံစားနိုင်လို့ ကျွန်တော်ရှောင်ကွင်းခဲ့တဲ့မြေ။ ဒီမြေဟာ နာကျင်ခြင်းတွေရဲ့ ရေသောက်မြစ်မဟုတ်လား။

*

(Street noise)

နောက်ဆုံးတော့ တစ်နေ့မှာ လူကြီးတစ်ယောက်ဖြစ်လာတဲ့ကျွန်တော် ဒီမြေကို ခြေချဖို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ ကျွန်တော့်အတွက် အရာရာဟာ တိုင်းတပါးဆန်နေသလို တစ်ချိန်တည်းမှာ ရင်းနှီးလွန်းပြန်တယ်။ အသံတွေ... အနံ့တွေ... အရောင်တွေ...

ကျွန်တော့်ခန္ဓာက သူ့ဘယ်တုန်းကမှ မသိတဲ့ အာရုံတွေကို ဘာလို့မှတ်မိနေရတာလဲ။ ဒါမှမဟုတ် အဲဒါတွေကို အမေ ကျွန်တော့်ကို လက်ဆင့်ကမ်းပေးခဲ့သလား။ စကားလုံးတွေမသုံးဘဲနဲ့လေ။

ကျွန်တော် ဒီမြေကိုရှောင်ရင်း အချိန်တွေကြာခဲ့တယ်။ အမေနဲ့ကျွန်တော်နီးလာဖို့ အမေ့ဇာတိမြေနဲ့ နီးလာဖို့ ခုတော့ ကျွန်တော့် အနားမှာရှိတဲ့ အရာရာကို နားလည်ချင်လာပြန်တယ်။ ကျွန်တော့်လက်နဲ့ ထိလို့ရသမျှကို မွတ်မွတ်သိပ်သိပ် သိရှိလိုပြန်တယ်။

ဒါပေမယ့် ဒီမြေက ဘာသာစကားကိုမသိရင် ကျွန်တော့်ဆန္ဒက ဘယ်လိုမှ မပြည့်နိုင်ဘူး။ ဘာသာစကားကို နားမလည်ရင် ဒီက လူတွေ ယဉ်ကျေးမှုတွေကို ကျွန်တော်လက်လှမ်းမီဦးမှာ မဟုတ်ဘူး။ ခပ်လန့်လန့်နဲ့ပဲ ကျွန်တော် ခမာစာ စသင်ဖြစ်တယ်။

*

J-B : ကျွန်တော် အဲဒီအသံထွက်ကို မရဘူး။
ဒါက အ 'ခ' အုပ်စုပဲရှိသေးတာ။ ခမာအက္ခရာထဲမှာ သရက ၂၁ လုံးရှိတယ်။
အဲဒီသရတစ်လုံးစီက မတူတဲ့အသံထွက်နှစ်မျိုးစီရှိတယ်။ ဒါနဲ့ပဲ အားလုံးပေါင်း အသံထွက် ၄၀ ကိုမှတ်ရတယ်။

စိတ်ဓာတ်ကျစရာ။
အသံထွက်လို့မရတဲ့ ဘာသာစကားတစ်ခုနဲ့ တိုက်ပွဲဝင်နေရတဲ့ ခရီးကြမ်း။
သရ ထဲမှာကို သံတို၊ သံရှည်၊ သံပြတ်၊ သံဖွင့်၊ ပတ်ဆင့်တွေနဲ့

ပြီးတော့ ဗျည်းတွေလည်း တသီကြီးရှိသေးတယ်။

Teacher : ဆိုကြည့်ပါဦး။ *chhnhoy chhnhanh
chhl ang chhnanh men chanh chhl onh*

ဖမ်းမိဖို့ခက်လှတဲ့ ဘာသာစကား၊ ကျွန်တော် အလွတ်ကျက်ဖို့ မလွယ်ဘူး။ သက္ကတ၊ ပါဠိနဲ့ ပြင်သစ်စာတွေက ဆင်းသက်လာတာတွေ၊ မွေးစားစကားလုံးတွေနဲ့ ဆန်းပြား ဉာဏ်များတဲ့ ဝေါဟာရတွေ... ကျောက်စရစ်တွေထဲ ငါးရှဉ့် လျှောဝင်သွားသလိုပဲ စကားလုံးတွေက ကျွန်တော့်ဆီက ချော်ထွက်သွားကြတယ်။

တိုးဝင်ဖို့ ခက်လှတဲ့ ဘာသာစကား၊ ရေးတတ် ဖတ်တတ်ဖို့ မဖြစ်နိုင်သလောက်ပဲ။ အက္ခရာပေါင်း ၇၄ လုံးကို ကျက်ရတဲ့ ကမ္ဘာပေါ်မှာ အရှည်ဆုံးအက္ခရာစဉ်ဖြစ်နေတာတောင် မလောက်သေးဘူး! စာလုံးအတွဲအစပ်ကို လိုက်ပြီး ဗျည်းတွေက ပုံစံပြောင်းတတ်ကြသေးသလို သရတွေကလည်း အသံထွက်လိုက်ပြောင်းကြသေးတာ။

Teacher : ဒီမှာဆိုရင် က^{“kâ”}. ရှိတယ်။ အဲဒီအနောက်မှာ အ^{“a”} ကို ထည့်လိုက်ရင် က^{“ka”} ဖြစ်သွားတယ်။ ဒါပေမယ့် kôနဲ့ တွဲရင်တော့ ကီး "kea" လို့အသံထွက်တယ်။ သရသုံးပုံတူပေမယ့် "a" ကိုပဲ ပထမအုပ်စုမှာကျ အ "a" လို့ အသံထွက်ပြီး ဒုတိယအုပ်စုမှာကျ အီး "ea" လို့အသံထွက်တယ်။ ကလေးတွေကတော့ အဲဒါတွေကို အလွတ်ကျက်ကြတာပဲ။ အဲဒီအပိုင်းက ကမ္ဘောဒီးယားတွေအတွက်တောင် အခက်ဆုံးပဲ။

ဘယ်လောက်ပဲ ကျွန်တော်ခက်ခက်ခဲခဲကြိုးစားပါစေ အဲဒီစာလုံးပေါင်းတွေက ကျွန်တော့် မှတ်ဉာဏ်ထဲ ကြာကြာ မနေကြဘူး။ လွင့်ပျောက်သွားကြတယ်။ စာလုံးပေါင်းပုံမှာကျတော့ မူကွဲတွေရှိနေကြပြန်တယ်။

Teacher : တို့ကတော့ ကလေးတွေကို စာလုံးပေါင်းသင်တဲ့အခါ ဘယ်မူ ဖြစ်ဖြစ်မှန်တယ်လို့ ပြောလိုက်တော့ တာပဲ။ နောက်ဆုံးကျ လက်တွေ့မကျလို့ မရဘူး။ ဘာသာစကားဆိုတာက လူတွေနဲ့ ပြောတတ်ဆိုတတ်ဖို့ပဲ။

အမှန်ပဲ။ ဘာသာစကားရဲ့ ဖြစ်တည်မှုဟာ ပြောဆိုဆက်ဆံဖို့ပဲမဟုတ်လား။ စကားပြောဖို့ဆို ကိုယ်အလွတ်ရနေတဲ့ အသံတွေကို ရှေ့နောက်မလွဲပဲ ပြောလိုက်နိုင်ရင် လိုရင်းရောက်ပြီမဟုတ်လား။ တခြားဘာသာစကားတွေလည်း လေ့လာခဲ့သားပဲ။ ခမာကလည်း အတူတူပေါ့။ အစိုးမရတဲ့ ဒီဘာသာစကားကို ကျွန်တော် အနိုင်နဲ့ပိုင်းဖို့ ဆုံးဖြတ်လိုက်တယ်။

J - B: *chhl ang chhnanh men chanh chhl onh*

နောက်ဆုံးတော့ ကျွန်တော် ဝါကျကိုဖြောင့်အောင်ဖွဲ့နိုင်လာပြီ။
ကျွန်တော် အမေ့ကို ပြချင်လှပြီ။

*

အဲဒီနေ့က မြို့ထဲမှာရောင်းတဲ့ နယ်ခံ ခေါက်ဆွဲဆိုင်ခွဲ တစ်ခုကို သွားကြတယ်။ ကျွန်တော် ရင်ခုန်နေတာ။
အမေ့ရှေ့မှာ အစွမ်းတွေ ထုတ်ပြမယ်ပေါ့။ ခေါက်ဆွဲစားပြီးချိန်အထိစောင့်ပြီးတဲ့နောက် စားပွဲထိုးလေးကို
ခမာလို လှမ်းခေါ်လိုက်တယ်။

Oun euy, somkeut l oy!

အမေ အမှတ်မထင် ဝေဖန်လိုက်တာက- “ငါတို့ပြောတာ အဲဒီလိုမဟုတ်ဘူး”တဲ့။
အမေ့လေသံက ဓားလိုပဲ ထက်လိုက်တာ။
အမေဟာ ကျွန်တော်မှားတိုင်း ဆူတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်ဘယ်လိုလုပ်ရမလဲဆိုတာကျ သင်မပေးဘူး။
အဲဒီနောက်ပိုင်းတော့ အမေ့ရှေ့မှာ ကျွန်တော် ခမာစကားဘယ်တော့မှ မပြောတော့ဘူး။

*

(Song rehearsal)

အမေ အသိအမှတ်ပြုမှု ဖြစ်မှာလားဆိုပြီး အမေ့ကိုခေါက်ထားလိုက်တယ်။
အမေ ဝန်လေးတာတွေ၊ အမေဝေဖန်တာတွေကို လျစ်လျူရှုပြီး အပြုံးတွေလှိုင်တဲ့မြေမှာ ကျွန်တော်
နေသားကျလာတယ်။
အမေပြောတော့ ဒီမြေမှာ ဘာမှ မရှိဘူးဆို
ထုံးစံအတိုင်း အမေက အဆိုးမြင်တာပဲ။
တဖြည်းဖြည်းနဲ့ ဒီမြေကို ကျွန်တော့်အိမ်လုပ်လို့ရလာတယ်။
ခမာစကားမှာ ကျွန်တော် ပျော်ဝင်စပြုပြီ။
ကျွန်တော့်ကို ဒီဘာသာစကားက ဖောက်ဝင်သွားကြတယ်။ လွှမ်းခြုံသွားကြတယ်။ ဖမ်းစားထားကြတယ်။
ကျွန်တော်နဲ့ တခြားလူတွေရဲ့ ဆက်ဆံရေးကို ပုံဖော်သွားတယ်။ ကျွန်တော်တို့ ကမ္ဘာဒီးယားတွေက
မိသားစုအကြီးကြီးတစ်ခုလိုပဲ။ “You” ဆိုတာက ကျွန်တော်တို့ ရုံးသုံးစာမှာရော စကားမှာရော မရှိဘူး။ You
အစား ကမ္ဘာဒီးယားတွေက တစ်ဖက်သားကို ဆွေလိုမျိုးလို နာမ်စားသုံးလိုက်ကြတာ။
တစ်နေ့မှာ အမေနဲ့ အမေ့ညီမ စကားပြောနေတာကို အမှတ်မထင်ကြားလိုက်ရတယ်။ ကျွန်တော်
စကားလုံးတိုင်းကို နားလည်နေတာပဲ။ ကျွန်တော်လန့်သွားတယ်။ ဒီဘာသာစကားက ကျွန်တော့်အထဲကို

ဘယ်လောက်ရောက်နေပြီလဲဆိုတာ သိသွားတဲ့အခိုက်ပဲ။ ခမာဂီတက ကျွန်တော့်ဆီ စိမ့်ဝင်လာတယ်။
နောက်ဆုံးတော့ ကျွန်တော် ခမာလို အပြန်အလှန်ပြောလိုရပြီ။

(Song “Champa Battambang ”)

*

ဒါပေမယ့် ကျွန်တော့်လျှာပေါ် ပြောတိုင်း မှားနေသေးသလို ခံစားရတုန်း။ ခမာစကားက တော်တော်ကြိုးစားမှ
အတော်ကျတာ။ ကျွန်တော့်ကို အတင်းပဲ ခမာလိုပြောခိုင်းမှ ဒါမှမဟုတ် ကျွန်တော့်ကိုယ်ကျွန်တော် ဇွတ်လုပ်မှ
ပြောဖြစ်တယ်။ ကျွန်တော်ခမာလို ပြောလိုက်တိုင်း ပြီးစိစိနဲ့ လှောင်ကြတဲ့ စိတ်ရှုပ်သွားကြတဲ့ မျက်နှာတွေကို
ကျွန်တော်ရသလောက် ရှောင်ချင်တယ်။ တချို့က ကျွန်တော့်ကို နိုင်ငံခြားသားမှတ်ပြီး
ခမာလိုပြောတတ်တယ်နော်လို့ ပြောပြီး ချီးကျူးကြတယ်။ တချို့ကတော့ ကျွန်တော်ဟာ
ကမ္ဘောဒီးယားတစ်ယောက်ဖြစ်ပြီး ကိုယ့်မိခင် ဘာသာ စကားကို မပြောဘဲ တင်းခံတဲ့သူအဖြစ်
အထင်သေးကြတယ်။

နှစ်ဖက်စလုံးကတော့ ကျွန်တော့်ကို သူတို့လိုခမာလို မထင်ကြပါဘူး။
ဒီဘာသာစကားက ကျွန်တော့်အပိုင်ဖြစ်ဖို့ ဘယ်တော့မှ မဖြစ်နိုင်ဘူး။ ကျွန်တော်ဆီမှာ ဘယ်တော့မှ
မပြည့်ဝလာမယ့် ဟာနေတဲ့ အပိုင်းပဲ။

တကယ်ဖြစ်နေတာက စကားတွေကို အစဉ်အတိုင်းမှတ်ပြီး နှုတ်တိုက် ပြန်ပြောလို့ ရမရဆိုတဲ့ ကိစ္စမဟုတ်ဘူး။
ကျွန်တော်ဟာ ကမ္ဘောဒီးယားဟုတ်လား- မဟုတ်ဘူးလားဆိုတဲ့ ပြဿနာ- ကျွန်တော့်ဖြစ်တည်မှုကို
တစ်ချိန်လုံးမေးခွန်းထုတ်ခံနေရတာ။ ကျွန်တော်ဟာ ခမာမိသားစုကနေ ပေါက်ဖွားလာတယ်လို့
ပြောရအောင်လည်း ကျွန်တော့် ခမာမိသားစုဆိုတာက တကွဲစီ။ အဲဒီနောက်ဆုံးဖြစ်တည်မှုကိစ္စကို ရှင်းရင်းနဲ့ပဲ
အမေ့ကို ကျွန်တော် စကားမပြောဖြစ်တော့တာပဲ။

ခု အမေနဲ့ ကျွန်တော် တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက်ဆက်သွယ်ဖို့ ဘုံစကားတစ်ခုရှိပြီလေ။
အမေ့ကို သိချင်တာတွေမေးဖို့ အမေဖြေတာကိုနားထောင်ဖို့ ကျွန်တော့်မှာ စကားလုံးတွေရှိနေပြီ။
ဒါပေမယ့် အဲဒီစကားတွေက ရောက်မလာကြဘူး။

(Song “Champa Battambang ”)

*

ကျွန်တော်အုဆို့ ဒီနိုင်ငံမှာနေလာတာ လေးနှစ်ကျော်ခဲ့ပြီ။ ဒါပေမယ့် အမေနဲ့ ကျွန်တော်က တစ်မြို့စီမှာ။ ကျွန်တော်က ဖန္ဒမ်းပင်မှာပဲ နေပျော်တယ်။ အပါးနဲ့ အမေကတော့ ကမ်ပုံဆွန်က ကမ်းခြေမှာ နေကြတယ်။ အမေကြီးပြင်းလာတဲ့ဇာတိရပ်ရွာနဲ့ သိပ်မဝေးတဲ့နေရာလေးဆိုတော့ အမေမှာ ခုချိန်ထိ အဲဒီမှာ အသိအကျွမ်းတွေ ရှိနေသေးတယ်။ ဘဝကို ပျော်မွေ့စရာတွေ တွေ့နိုင်သေးတယ်။ ကျွန်တော်ကတော့ အဲဒီနေရာကို မကြိုက်ဘူး။ အလည်အပတ်သွားခဲ့လှတယ်။

J - B: ဗျာ . . အခုကျွန်တော် အလုပ်များနေသေးတယ်။

အမေရယ် အပါးရယ် ဖန္ဒမ်းပင်ကိုရောက်တိုင်း အမေက ကျွန်တော့်ကိုတွေ့ဖို့ ခေါ်တယ်။ ကျွန်တော်ကတော့ ဆင်ခြေအမျိုးမျိုးနဲ့ ရှောင်တယ်။ ပင်ပန်းလွန်းလို့ အမေ။ ကျွန်တော်အလုပ်တွေ သိပ်များနေလို့ အမေ ဆိုတာမျိုးပေါ့။ ကျွန်တော်နဲ့ ဒီဘုရင့်နိုင်ငံတော်ကြား ပျိုးထောင်နေရတဲ့ မွေးကင်းစ ဆက်ဆံရေးမှာ အမေ မပါစေချင်တာကြောင့်ပဲ။

အခုတော့ အမေရယ် ကျွန်တော်ရယ် နှစ်ယောက်စလုံး ဒီမှာနေထိုင်နေလျက်သားနဲ့ ကျွန်တော်ဟာ အမေမွေးထားတဲ့ သားသမီးလေးယောက်ထဲက တစ်ယောက်ဖြစ်ရုံနဲ့ ကျွန်တော်နဲ့ အမေ နီးမလာကြဘူး။ အမေနဲ့ ကျွန်တော့်ကြား အစေးမကပ်ခြင်းဟာ ထွားကြိုင်းလာနေမြဲပါပဲ။

J - B: ဘာဖြစ်လို့လဲ။ ဘာ။ ဘယ်မှာလဲ။ အခုကျွန်တော်လာမယ်။

*

အမေရဲ့ ခပ်ယဲ့ယဲ့ကျန်းမာရေးဟာ ခုတော့ ပိုယိုင်နဲ့လာပြီ။ အမေ့ကို တွန်းလှည်းပေါ်ပစ်တင်ပြီး ဆေးစစ်ရမယ့် အခန်းတွေ တစ်ခုပြီးတစ်ခု လှည့်ပတ်ပို့ကြတယ်။ ဆရာဝန်က ကျွန်တော်တို့ကို ခေါ်တွေ့တယ်။ အင်မတန် အရေးကြီးတဲ့ မျက်နှာနဲ့ နားမခံသာတာတွေ ပြောဖို့ပေါ့။ ကင်ဆာက အမြစ်တွေပျံ့နေပြီ- ကုလို့မရတော့ဘူး . . .။ ဘာမှလုပ်ပေးလို့မရတော့ဘူး စတာတွေ ဆရာဝန်ကပြောပြီး ကျွန်တော်တို့ကို ချက်ချင်း ပြန်ထွက်သွားခိုင်းတယ်။ အမေ့ကို မော်ဖင်းပဲ ပေးထားပြီး စိတ်လျှော့လိုက်ကြတော့ လို့ ကျွန်တော်တို့ကို ညွှန်ကြားတယ်။

ကျွန်တော်တို့က တခြားနည်း ရှိနိုင်ဦးမလား ကြိုးစားကြည့်ကြတယ်။ ဒါပေမယ့် ဆေးရုံတွေက လူတွေကြပ်နေတာပဲ။ ပုဂ္ဂလိကဆေးခန်းတွေကလည်း အင်မတန်စရိတ်ကြီးတယ်။ အပါးကတော့ စိတ်ဒုံးဒုံးချလိုက်ပြီ။ အမေ့ကို မိသားစုအိမ်ပြန်ခေါ်သွားပြီး ဆရာဝန်ညွှန်ကြားချက်ကိုပဲ လိုက်နာဖို့ပဲ

ဆန္ဒပြုတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်တို့ကတော့ ဆေးရုံမှာပဲ ဦးလေးတစ်ယောက်နဲ့ အမေ့ကိုထားဖို့ သဘောတူလိုက်ကြတယ်။ ရက်ပေါင်းများစွာ အမေဟာ သတိရတစ်ချက်မရတစ်ချက်ပါပဲ။ ကျွန်တော်ကတော့ အခန်းထောင့်ဝေးဝေးမှာ ထိုင်ရင်း အမေ့ နာကျင်ညည်းတွားနေတာကို မလှုပ်မယှက် ကြည့်နေမိတယ်။

ရုတ်တရက် မမြင်ရတဲ့ တွန်းအားတစ်ခုခုကြောင့်ပဲလားမသိ ဆေးရုံမှာ အမေ့ဝေယျာဝစ္စကို ကျွန်တော်ပဲ လုပ်ဖို့ဆုံးဖြတ်လိုက်တယ်။ သူ့နာပြုအသစ်တွေငှားပြီး လူနာဘေးမှာ တိုက်ပွဲကို ကျွန်တော် စုံဝင်လိုက်တော့တယ်။

အမေ့ရှေ့မှာ ခမာလိုပြောဖို့ ကျွန်တော်မရှက်တော့ဘူး။ ကျွန်တော့်နှုတ်ကနေ ခမာစကားတွေ ရှော့ရှော့ရှုရှု ထွက်လာကြတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒါကို အမေ ကြားရဲ့လား။ နောက်ဆုံး သတိ ပြန်လည်လာတဲ့အချိန်ကျတော့ အမေ့မှာ တစ်ခုခုလိုနေသလိုပဲ။ အမေ့စကားတွေက တောင်ရောက်မြောက်ရောက် ကလေးတစ်ယောက် ပြောနေသလို။ ဒါပေမယ့် အမေဟာ ပြောနေကျ ဘာသာစကားတွေကို ပြောင်းပြီး ပြောနေနိုင်တုန်းပဲ- အမေ့ဦးနှောက်က အလုပ်တော်တော်လုပ်နေသေးတယ် ဆိုတဲ့သဘောပေါ့။

အမေ့ကို အိပ်ယာပေါ်မှာ ထိုင်ဖို့ထူမလို့ရလာတဲ့အထိ ဒီလိုပုံစံပဲ ဆိုပါတော့။ အမေ့ကြောက်နေရင်ပဲဖြစ်ဖြစ် နာကျင်လွန်းရင်ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ နှစ်ခုစလုံးခံစားနေရရင်ပဲဖြစ်ဖြစ် အမေက ကျွန်တော့်ကို အော်ခေါ်တယ်။ *kone, chuy mak phong! တဲ့။*

ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် အမေ့ကျွန်တော့်ကို ခမာလို သားလို့ ခေါ်တာပဲ။ အမေ ကျွန်တော့်ကို ငါ့သားလို့ခေါ်တယ်။ ကျွန်တော်ကြားချင်လွန်းခဲ့တဲ့ စကားကိုကြားရတာ မသက်သာဘူးအမေ။ ဒါက အမေ ပိုပြီးဖျော့တော့လာပြီဆိုတဲ့ လက္ခဏာပဲ။ အမေ့ကို အမေမချုပ်တည်းထားတော့ဘဲ အမေ့ ဆီကို ကျွန်တော် တိုးဝင်ခွင့်ပြုလိုက်တာ ဆိုရင်တော့ တစ်မျိုးပေါ့။ ကျွန်တော် အေးစက်သွားတယ်။ လူကိုမရွံ့နိုင်၊ ဘာစကားတစ်လုံးမှ ပြန်မပြောနိုင်လောက်အောင်ပဲ။

အမေဟာ အိပ်ယာထဲလဲနေတာ ရက်ပေါင်းများစွာပဲ။ အမေ့တစ်နေ့တာဟာ ဆေးထိုး ဆေးသောက် ရတာ၊ လေ့ကျင့်ခန်းလုပ်ရတာ၊ အနာဆေးရတာ၊ စားသောက်ရတာ... ဒါတွေနဲ့လည်နေတာ။ အမေ ကောင်းကောင်းသိနေတဲ့ ရှားရှားပါးပါးအချိန်တွေဆို အမေက ရေဒီယိုဖွင့်ခိုင်းပြီး တစ်ယောက်တည်း နေချင်တယ်တဲ့။

*

(Radi o pl ayi ng)

ကျွန်တော် အရာရာကို ရပ်ဆိုင်းထားလိုက်တယ်။ နိစ္စဓူဝအလုပ်တွေ ၊ ကျွန်တော်တို့ကြား စကားများတာတွေ - အမေ့အိပ်ယာဘေးကိုပဲ ကျွန်တော်နေ့တိုင်းရောက်အောင် လာတယ်။ တိတ်ဆိတ်ခြင်းတွေဟာ ကျွန်တော့်အပေါ် လေးလံစွာ အိကျလာနေခဲ့ပေမယ့် ခုတော့ တိတ်နေတာက သဘာဝပဲ၊ နေကောင်းသားပဲလို့ ထင်တတ်ပြီ။

အဲဒီလိုနဲ့ တစ်နေ့ အမေသတိရလာပြီး စကားပြောချင်သတဲ့။ ကျွန်တော် ပြုစုပေးတာတွေအတွက် ကျေးဇူးတင်ပါတယ်တဲ့။ ကျွန်တော်က အမေ့ကို ကယ်လိုက်သတဲ့လား။ ကျွန်တော့်မှာ တစ်ခါ စကားလုံးတွေ ပျောက်ရှု ရပြန်ပြီ။

ဆရာဝန်အသစ်က ရောဂါသုံးသပ်ချက် အသစ်ပေးပြန်တယ်။ နောက်ဆုံးတော့ မျှော်လင့်ချက် ရှိလာပြီထင်ပါရဲ့။ အမေပြင်သစ်ကိုသွားပြီး ဒီမှာလုပ်လို့ မရတဲ့ ဆေးစစ်တာတွေကို လုပ်ရလိမ့်မယ်။ အခုလိုပုံနဲ့ အမေ လေယာဉ်စီးလို့ ဘယ်ဖြစ်ပါ့မလဲ။ အမေ့ကျန်းမာရေးက အဆများစွာ ပိုဆိုးလာတယ်။ ရောဂါက အမေ့အရိုးတွေ၊ ကလီစာတွေ၊ အရေပြားတွေ၊ ဆဲလ်မျှင်တွေအထိ ပျံ့နှံ့ကုန်ပြီ။

အမေ့သမီးအငယ်ဆုံးက အမေ့အိပ်ယာဘေးကိုရောက်အောင် ကမ္ဘာအရပ်ရပ်ကို ဖြတ်ပြီး အရောက်လာခဲ့တယ်။ အမေ့နားမှာ လူစုံပြီ။ အမေ့ အခြေအနေတည်ငြိမ်လာပြီး ခရီးသွားလာနိုင်အောင် လုပ်ကြံဖို့ အားလုံး စိုင့်ပြင်းနေကြတယ်။ ဒီကြားထဲမှာတော့ အမေဟာ ရောဂါနဲ့ တိုက်ပွဲဝင်လိုက် လက်မြောက်လိုက် တစ်လှည့်စီပါပဲ။ အားတက်လာလိုက် နှမ်းခွေသွားလိုက်။

ကျွန်တော်ရော... မောဟိုက်ပြီပေါ့ အမေ။ အဆုံးမရှိနေရက်တွေမှာ ပူလောင်လို့ ပိုဆိုးလာတဲ့အခြေအနေကို ရင်ဆိုင်ရင်း၊ မိသားစုကြား တရစပ် အငြင်းပွားကြတာတွေကို ဖြတ်သန်းရင်း ပေါ့။ ကျွန်တော် ဒလိမ့်ခေါက်ကွေး ပြုတ်ကျမှာတော့ ကြောက်နေတယ်။ ဒါပေမယ့် အမေက ဒီလောက် နာကျင်ခံစားနေရတဲ့အချိန်မှာ ကျွန်တော် ဘယ်လို ညည်းညူရက်မလဲ။ ဒီကြားထဲကပဲ အမေ့ကို ကျွန်တော်ထားခဲ့ဖို့ ဆုံးဖြတ်ရတော့တယ်။ ပြင်သစ်ကိုကျွန်တော်သွားမယ်။ ကျွန်တော့်ကိုယ်ကျွန်တော်လည်းစောင့်ရှောက်ရင်း အမေ ရောက်လာဖို့ကိုလည်း ပြင်ဆင်စရာရှိတာ ပြင်ရင်းပေါ့။

အမေ့ကို ကျွန်တော်နှုတ်မဆက်ခင်မှာ အခန်းထဲက လူတွေအားလုံးကျွန်တော် ထွက်ခိုင်းလိုက်တယ်။ အမေနဲ့ ကျွန်တော် ဒီတစ်ခါ တကယ်စကားပြောချင်တယ်။ ‘အိမ်ကလူတွေကိုနှုတ်ဆက်တယ်ပြောလိုက်... ဓာတ်ပုံတွေပို့နော်... မင်းလည်းဂရုစိုက်’။ အမေကခါတိုင်းလိုပဲ ကူနွေ အခုအခံရှိနေပြန်တယ်။ အမေ့ဆီက ကျွန်တော် ဘယ်တော့မှ ဒီထက်ပိုမရနိုင်ဘူးလို့ သေချာလာပြန်တယ်။ အမေ့ကို အမေ့အတိုင်းပဲ ကျွန်တော်လက်ခံရမှာပေါ့။

ကျွန်တော့်ဘက်ကတော့ ပထမဆုံး ဒီစကားလုံးတွေကိုရေရွတ်မိတယ်။ “ နှုတ်ဆက်ခဲ့တယ် အမေ။ ကျွန်တော် အမေ့ကို ချစ်တယ်။”

*

(PA announcements)

အခု ကျွန်တော် အိမ်လို့ ခေါ်ခဲ့ဖူးတဲ့ ပါရီကို ပြန်ရောက်ပြီ။ ကျွန်တော် ဒီကို ပြန်မရောက်တာ နှစ်နှစ်ရှိပြီ။ မိတ်ဆွေတွေနဲ့တွေ့တယ်၊ အပြင်ကိုသွားတယ်၊ ကျွန်တော့်ဘဝ အသက်ဝင်လာပြန်တယ်။ ပြီးတော့လည်း ဒါတွေကို လုပ်မိလို့ ကျွန်တော်အပြစ်ရှိသလိုခံစားရပြန်တာပါပဲ။

အမေ ပါရီပြန်ရောက်လာရင် အဆင်သင့်ဖြစ်အောင်ပြင်တယ်။ ဒီနေ့လားနက်ဖြန်လားပဲ။ ဆေးရုံနေရာရပြီ။ ရက်လည်းပြောပြီးပြီ။ အမေလုပ်ဖို့က ပိုနေကောင်းအောင်နေပြီး လေယာဉ်ပေါ်တက်လာဖို့ပဲ။

*

(Chanting)

ဒါပေမယ့် ခရီးသွားဖို့အတွက် လိုအပ်တဲ့ဆေးစစ်ချက်တွေမလုပ်ခင် တစ်ရက်မှာ အမေရယ် မနိုးလာတော့ဘူး။ အဲဒီညက အမေ့ဦးနှောက်ထဲ သွေးကြောတစ်ခုပေါက်သွားခဲ့ပြီ။

တကယ်လို့အမေ နောက်ရက်နည်းနည်းသာထပ်နေလို့ရခဲ့ရင် ပြင်သစ်ကိုအမေရောက်လာပြီး အမေ့အသက်ကို ကျွန်တော်တို့ ကယ်ချင် ကယ်လိုက်နိုင်မလား။ အဲဒီလိုမဟုတ်ဘဲ အမေ့ကံကုန်ချိန်ရောက်လာခဲ့တာလား အမေ့မွေးရပ်မြေမှာပဲ နောက်ဆုံးထွက်သက်ကို ရှုသွားချင်တာလား။

အဲဒီညက အမေ့အလောင်းကို ကမ်ပုံဆွန်ကို ပြန်ယူသွားကြတယ်။ ကိုဗစ်ကပ်ဘေးကြီးထဲမှာမို့ အားလုံးအသုဘကို ပြန်မရောက်နိုင်ကြတော့ မိသားစုတွေရှိတဲ့ တိုက်ကြီးနှစ်တိုက်စလုံးမှာ အသုဘကို ကျင်းပလိုက်ကြတယ်။

*

မိသားစုတွေရော မိတ်ဆွေတွေရော ကျွန်တော်တို့အားလုံး အမေ့ကို နောက်ဆုံးအတူတူ
နှုတ်ဆက်ချင်ကြတယ်။ သေခြင်းတရားက အမေ့ကို နောက်ဆုံးခရီးဆီခေါ်သွားခဲ့ပြီ။ ကျွန်တော်တို့
ကြေကွဲရခြင်းက မခံမရပ်နိုင်အောင်ပဲ။ အမေ့ကိုဆုံးရှုံးရတာကို ရင်နဲ့အမျှ ခံစားရတယ်။
နှလုံးသားတွေရိနှိမ်နေတယ်။ ဒါပေမယ့် ဟိုဘက်ကမ္ဘာတစ်ခြမ်းမှာ အမေဟာ ဘဝအသစ်ကို
ပျော်ရွှင်ခြင်းတွေ ချစ်ခင်တရားတွေနဲ့ စတင်နေမယ်လို့ ယုံကြည်ပါတယ်။ ဘဝက
မျက်တောင်တစ်ခတ်အတွင်းမှာ ပြောင်းလဲသွားနိုင်တာမျိုးပဲ။ ဘဝတစ်ပါးက အမေ့ဝိညာဉ်
အေးအေးသက်သာ နားနေနိုင်အောင် ဆောင်ယူသွားပေးတော်မူပါလို့ ဗုဒ္ဓရှင်တော်ထံ
ဆုတောင်းမိတယ်။

*

ဈာပနပြီးပြီ။ အမေ့ကိုကျေးဇူးတင်ရင်း အမေပျော်ပါစေ ဆုတောင်းတယ်။ အာဟွန်ဒီစမန် ၁၃ လမ်းထဲ
ဟိုဒီလျှောက်ရင်း ကလေးဘဝက ရခဲဖူးတဲ့ အငွေ့အသက်တွေ၊ အသံတွေ၊ အမှတ်တရတွေကို ရှာဖွေမိတယ်။
အမေ့နုတ်သက်လို့ အမှတ်ရစရာတွေ၊ ရိုးရိုးစင်းစင်း ပျော်စရာအချိန်လေးတွေကို ပြန်ရှာမိတယ်။
ကျွန်တော်ဟာ လေထဲမျောနေသလို ခံစားမိတယ်။ မျက်မှောက်ဖြစ်ပျက်နေတာတွေကိုလည်း မဆင်ခြင်နိုင်။
အရာရာတိုင်းဟာ အရှိတရား မဟုတ်သလိုလို မှုန်ဝါးရောထွေးပြီး အဓိပ္ပါယ်မဲ့နေတယ်။

*

ကျွန်တော်တစ်နေရာရာမှ အမြစ်တွယ်နေအောင် ဘာမှ ဆွဲမထားနိုင်ကြပြန်ဘူး။ အမေ့ရဲ့ ဇာတိမြေကိုတော့
သွားချင်ပြန်တယ်။ အဲဒါက ကျွန်တော် တွယ်တာချင်လာတဲ့နေရာ။ ကျွန်တော် ဒီနေရာနဲ့ဝေးအောင် အမေ
အမျိုးမျိုးလုပ်ခဲ့တာ အမေ့အတွက်လား ကျွန်တော့်အတွက်လား။ ကျွန်တော်မသိဘူး။ အခုတော့
အမေလည်းမရှိတော့ဘူးဆိုတော့ အမေ့လျှို့ဝှက်ချက်တွေကို မသိနိုင်တော့ဘူး။
အားလုံးအမေ့အတူပါသွားခဲ့ပြီ။ ကျွန်တော် အမေ့အတွက် ကြေကွဲဝမ်းနည်းရတဲ့အခါ အဲဒီကျွန်တော်က
သိချင်ခဲ့ပေမယ့် မရလိုက်တဲ့ အမေ့ဆီက အဖြေတွေအတွက်ပါ ငိုတာ။

*

(Ceremony in Teochew dialect)

ခရီးသွားလာခွင့်တွေပြန်ခွင့်ပြုလာတာနဲ့ ကမ်းရိုးတန်းက အမေ့အိမ်လေးဆီ လာခဲ့တယ်။ အပါးတို့
အမေ့သမီးအငယ်ဆုံးတို့နဲ့ အတူတူ သတ္တမပတ်မြောက် ရက်လည်လုပ်ကြမလို့။ တရုတ်ရိုးရာအရ ဒီအချိန်ဟာ
အမေ့ဝိညာဉ် ဒီဘဝက အပြီးအပိုင်ထွက်ခွာပြီး နောက်ဘဝကို ကူးတဲ့ အချိန်လို့ ယုံကြည်ကြတယ်။

(Conversation in Khmer)

အမေန အတူတူ ဘဝအသစ်ကို ပါသွားစေချင်တဲ့ အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းတွေ အကုန်လုံး ကျွန်တော်တို့ မီးရှို့ပြီး
ဆုတောင်းပေးကြတယ်။ ကိုယ်စားစကားအိမ်၊ ကား၊ ပိုက်ဆံ . . . တွေ မီးတောက်အဖြစ် ယိမ်းထိုးကနေကြပြီး
မီးခိုးအဖြစ် လွင့်ပျောက်သွားကြတယ်။
အမေဘယ်ကိုရောက်နေနေ အမေ့ဆီ ရောက်သွားနိုင်ပါစေ။

*

အမေ့မွေးမြေမှာ ကျွန်တော်ခရီးဆက်နေပြန်တယ်။ ခုတော့ ဒီမြေဟာ ကျွန်တော့်အိမ်ဖြစ်လာပြီပေါ့။
အမေ့ဘာသာစကားဖြစ်တဲ့ ခမာ ခုတော့ ကျွန်တော့်စကားဖြစ်လာပါပြီ။ ကျွန်တော် ဘယ်လိုနည်းနဲ့
ရလာတာပဲဖြစ်ဖြစ် ကျွန်တော့်ဆီမှာ အမေ့အမွေက ဆက်ရှင်သန်တယ်။

အမေ့အမှတ်တရတွေက အသက်ဝင်နေကြသေးတယ်။
အမေ့အသံတွေ ဆက်ပြီး လွင့်ပျံ့နေရစ်သလို
ကျွန်တော် အမေ့ လေယူလေသိမ်းတွေ မကြားနိုင်တော့ဘူး။

ဒါပေမယ့် တစ်ချိန်လုံး အမေ့ပြောတတ်တဲ့ စကားလုံးတွေသုံးပြီး အမေ့ဘာသာစကား- ကျွန်တော်တို့
ဘာသာစကားနဲ့ အရေးကြီးတဲ့ကိစ္စတွေကို ပြောနေတုန်းပဲ။

*

ဟိုင်း ဂျော့ဘီ . . . အခု အမေခေါ်တာ။ ဒီနေ့ ဖုန်းပင်မှာရှိတယ်။ အပါးက ဒီည ညစာစားဖို့
မင်းအားသလားလို့ မေးနေတယ်။ ဖုန်းပြန်ခေါ်နော်။

ဟိုင်း ဂျော့ဘီ . . . အမေ မင်းကို မတွေ့တာ ကြာနေပြီ။ မင်းအကြောင်းတွေးနေတာ။

ဂျော့ဘီ ဒီနေ့ မင်းမွေးနေ့လေ အမေသိတယ်။ မင်္ဂလာ မွေးနေ့ နော်။ ဒီနေ့ည မင်းဘာအစီအစဉ်ရှိလဲ။
အမေ မေတ္တာတွေ အများကြီး ပို့ပေးနေတယ်။ တွေးပေ့လျက် . . . အမေ။